

کاتیک زامداره کان ناخوازن

زامه کانیان سارپژ بکرین

راگه نادر اویک بۆ رای گشتی

۲۰۲۱/۱/۲۰

به پریزان سالی پیشو (۲۰۲۰) وه له چند قوناغیکدا پروژهیه کمان بۆ "سارپژکردنی برینه کان" له پانتایی ههره فراوانی به ره ی گۆرانخوازی و چاکسازیخوازی راگه یاند و ماوه یه کیش به کردار هه ولمان دا بۆ سه رخستنی پروژه که. وهک ده کری بۆ زۆریکتان ئاشکرا بیت، مه به سستی پروژه که روح به بهر کردنه وه و توکمه کردن و هه لسانه وه ی ئەم به ره یه بوو.

به لام به داخه وه، ده بی لیره دا رایبگه یه نم که پروژه که له ئیستادا گه یشتوو به بنه ست. ئەوه ی په یوه ندی به به نده وه هه یه ده خوایم، هه لبه ته به داخیکی زۆره وه، بلیم که من له توانامدا بوو تا ئیره له گه ل پروژه که دا به رده وام بم، به لام لیره دا رایده گه یه نم که من له م هه ولمه دا گه یشتیم به بنه ست. به هر حال نابی و نا کری به بی روونکردنه وه ی زیتر، ئەم راگه یاندر اوهم کۆتایی بیت.

که واته، لیره دا به چند خالیک پاشخان و ریژه و به بنه ستگه یشتنی پروژه که تان ده خه مه روو:

(۱) پاشخانی پروژه که:

- به نده له کۆتایی ۲۰۱۹ کۆمه لیک په یوه ندیم ئەجامدا، به مه به سستی پرسیار و راویژ له پانتایی ههره فراوانی به ره ی گۆرانخوازی و چاکسازیخوایدانه جامدا به ئامانجی زانیی ئەوه ی ئایا ده رفه تی ئاشته واییکی گشتی له و پانتییه دا، هه لبه ته هه موویشی له پیناو روح به بهر کردنه وه و هه لسانه وه ی ئەم به ره یه؛
- دواتر له ۲۰۲۰/۵/۱۹ به بۆنه ی سی سالی کۆچی دوایی ره وانشاد نه وشيروان مسته فا، هر له و پیناوه دا، بیرو که یه کم راگه یاند بۆ سازدانی دایه لوگیکی به ره مدار

له نيوان: ۱) ئهوانهى گورانان جيھيشتووه؛ ۲) كورھكانى نهوشيروان مستهفا؛ ۳) بزوتنهوهى گوران؛

• هەر دواى راگه ياندنى بىرۆكهكه، بهرپرز ئاكو وههبي كهوتبووه پهيوهندى و راگوپينهوهى چر و پر لهگهال، وه له نيوان، لايهنه پهيوهنديدارهكان له ئاراستهى لهيهكنزيكردنهوهى ئه و سى لايهنه و سهريپخستنى دايهلوك؛

• له ۲۰۲۰/۱۰/۲۷ پرۆژهيهك، درا به و سى لايهنه به هيوای ئهوهى هرچى زووه دايهلوكيكي بونيادنر و بهرهمهين له نيوانياندا دهست پى بكات. بو ئه م مه بهستهش بهنده و بهرپرز كاك ئاكو وههبي كهوتينه پهيوهنديكردن به لايهنهكان له ئاراستهى فهراهه مكردى دايهلوكهكه. هەر له م قوناغه دا ژماره يهك دلسون، به ژماره زور كه م، به لام به خه مخوريكي زوره وه، بوون به هاوپریمان له كاروانى پرۆژهكه دا؛

• له ۲۰۲۰/۱۱/۱۵ هاوپيچ به راگه ياندر اويك "بو راي گشتى كوردستانى" جاريكى ديكه پرۆژهكه مان بلاوكردوه¹ به هيوای ئهوهى پشتگيريكي جه ماوه ريبى پيوست بينته پال پرۆژهكه بو فشارخستنه سهر لايهنهكان، بو ئهوهى هرچى خيراتر ئه و دايهلوكه بكه ويته سهريپ. ليره دا دهين به داخيكى زوره وه، به لام به راشكاوييه وه بليم، له م قوناغه دا ئه و پشتگيرييه به هيزه له پانتايى هره فراوانى به رهى گورانخوزان و چاكسازيخوزان به دهست نه هات، پشتگيرييك كه پيوست بوو بو ئهوهى فشارى كاريگه ر بخريته سهر لايهنهكان له پيناو سهريپخستنى دايهلوكهكه. شايه نى ئاماژه يه كه له م قوناغه دا ئه م هه وله، له رووى گوتارى جوش و خرؤشدانى پانتايى كوومه لايه تى به رهى هره فراوانى گورانخوزى و چاكسازيخوزى بو پشتگيريى و به تهنگه وه هاتنى پرۆژهكه، زياتر سيمای گوتارى "ساپرژكردنى زامه كانى" وه رگرت؛

۲) به داخيكى زوره وه، دواى هه وليكى زور، پيوسته له ئيستادا، راشكاوانه و راستگو يانه، ئه وه رابگه يه نين كه هه وله كان ئامانجى خو يان نه پيكا. به هەر حال تا ئه و جيگايه ي پهيوهندى به بهنده وه هه يه، پيوسته به روونى راي بگه يه نم كه من له رووى كردارييه وه چيتر ناتوانم له م هه وله مدا به رده وام بم، له بهر ئهوهى كه له ئيستادا گه يشتوومه ته ئه و باوه رهى كه لايهنهكان (هه لبه ته به كه ميك جياوازييه وه له نيوان هه لو يسته كانيان، كه له خواره وه هه وللى روونكردنه وه يان دده م) ئاماده نين بو ده ستيپكردنى دايهلوكيكي داهينه ر و بهرهمهين. زور به كورتى و زور به چرى: ئه و متمانه يه ي كه له نيوان لايهنهكان پيوست بوو بو ئه و

¹ بو دهقى راگه ياندر اوهكه و پرۆژهكه بروانه ئه م پهيوهندييه:

<http://burhanyassin.com/Rageyendraw%20u%20Proje%204.pdf>

ههنگاه به دهست بیت، فهراههه نهبوو و له ئیستاشدا ساپژکردنی برینهکان ئاسان نییه. تراژیدیا راستهقینه که ئههیه: زامدار ناخوای زامهکانی ساپژ بکرین! نهک هر ئهوه، بهلکو به داخهوه دهلیم که دهبی له پانتایی گورانخوای و چاکسازیخوایدا چاوهروانی کهوتهنوهی زامی زیتر بکهین. بهمهش، راستگویانه دهیلیم، له ئیستادا جهستهی ئهه بهرهیه بهرهو پهرتهوازهبوونی زیتر، شهکهتبوونی زیتر و کهوتهنوهی برینی زیتر دهروات:

۳) له بهر ئهوهی له ئیستادا پانتایی کومه لایهکی، دهروونی و سیاسی باشوری کوردستان زور بیزار، ماند و داتهپیوی ژیر سیهیری قورسی کومه لیک قهیران و بیهویاییه، ئیدی ناکری به وردهکاری زورهوه، به پشتراستی پیویستهوه، باس له هه موو وردهکارییهکانی ئهه ههوله بکهین، زور به تایبهتیش هۆکارهکانی شکستهینانی ههوله که. راگه یاندنیک به هه موو وردهکارییهکانییهوه، زور به تایبهتیش پرسی ئهوهی ک و کام لایهه بهرپرسه لهوهی ههولهکان نهگه یشتن به ئاکام، ئه رکیکی یه کجار قورسه، ته نانهت مه حالیشه. لیره دا دوو هوی زور گرنه دهخهینه روو: ئیمه ههه چهند زانیاریمان له بارهی ئامادهیی یا ناامادهیی، لایه نهکان بو دایه لوگ هه بی، وه ههه "چه ندیش پشتراست بین" له راشکاوایی یا ناراشکاوایی (تو بلێ جدیده تی یا ناجدیده تی) لایه نهکان، به لام دیسان له تواناماندا نییه، هه رنه بی له ئیستادا، قسه ی کوتایی بکهین. چونکه:

أ) به رادهی جیا جیا له هه موو لایه که وه ناروونی، گومرایی و که میی متمانه هه بوو؛
ب) له ناو به ره ی نارازی به تایبه تی بوچوونیکه به ره جهسته، قول و فراون هه یه که ئیتر قسه له گه ل بزووتنه وه ی ناکری، شته کان بی ئاکامن و . . هتد. له راستیدا له ناو ئه و پانتاییه دا زوریک له وانه ی پرۆژه که یان بو چووه، ته نانهت وه لامیشیان نه داوه ته وه. به لام ئه وه به هیچ مانایه ک ئه وه ناگه یه نی که په نه جهی "گونا هه بارکردن" له سه رنه که وتنی ئه ه هه وله ته نها بو به ره ی نارازی دریز بکری؛

ج) بزووتنه وه ی گوران هه ره له جقاتی گشتی و جقاتی نیشتمانی و خانه ی راپه راندن، بریاریکه راشکاویمان هه بوو بو سه رخستنی پرۆژه که، وه ئه مه به روونی له نامه یه کی تایبه تی خانه ی راپه راندن بو به نده و کاک ئاکو وه بی پشتراستکراوه ته وه. له نامه که دا به روونی هاتوو "خانه ی راپه راندن هیچ مه رجیکه پیش وهخت وه یا ته هه فوزمان نییه له سه ره کوی پرسه کان. . . ده شیت سه ره جهه بابته کان گفتوگوی هیمانه و دلسوزانه ی بو بکریت." جگه له مهش، له زور په یوه ندی دیکه دا، به تایبه تی له گه ل ریکه ره ی گشتی بزووتنه وه که (به ریز عومه ره سه ید عه لی) ئه ه هه لویسته ی بزووتنه وه ی گوران دوو پاتکراوه ته وه.

له لايه کی دیکه وه، ده بی به راشکاو ی ئه وهش بلیم که به ردهوام گومان و نارونییکی زور هه بوو له وهی که ئورگانه بالاکانی گوران به بی دوودلی و دوور له "هه لویستی دژ به یهک" نامادهن ههنگاو به رهو دایه لوگیکی بونیاده رانه به اوین. . . لیره دا ناکری ئه وه نه لین که بارگرژی و فره هه لویستی ناو خانه ی راپه راندن (ته نانه ت حاله تی نیمچه ئیفلیج بوونی ناو خانه) و ئه سته می کارکردنی ئه و خانه یه وهک یهک تیم، کاریگه ری هه بوو له سه ر ئه و ویستگه ی بنه سته که له هه وله کاندما پییگه ی شتم؛

د) جگه له وهی به گشتی جیگی داخ و په ژاره یه کی زور بوو که به ره ی چاکسازخواز له کوردستان ره وانشاد قادر حاجی عه لی له ده سته، گرنکه له هه مان کاتدا ئه وه بلین که له ده سته چوونی ره وانشاد قادری حاجی عه لی، خه ساره یه ک بوو بو به ره ی چاکساز ی و ریفورم له کوردستاندا، سه رباری ئه وهش مه خابن ئه م کوچکردنه له کاتیکدا پرویدا، چاوه پروان ده کرا به ریزان رولیکی کاریگه ر له گفتوگوکاندا ببین. راستیه که ی ره وانشاد له سه ره تای ئوکتوبه ری سالی پار نه خووش که وت، هه ر ئه و کاته ی که بریار بوو پرژه که بگات به ده سته به ریزی. بویه له م نیوه نده دا له ده ربینی دروود بو رچی پاکی، شتیکی زیادتر ناوتری.

ح) له گه ل ئه وهشی بوچوونی جیا جیا هه بوو له سه ر پییگه و رولی چاوه پروانکراوی واریسانی ره وانشاد نه وشيروان مسته فا (دیاره مه به ست زیاتر نما و چیان)، به لام بو ئه مانه تی میژوو به نده، به ش به حالی خووم، نه به دهنگ وه نه به نووسراوی تایبه تی هیه چه په یامیکم له وانه وه پییگه ی شتوو. ئه مه له کاتیکدایه که هه ر له سه ره تاوه کیشه هه بوو له مه سه له ی پییگه ی "ناروونی" (یا تو بلی راسته قینه ی) واریسه کان له بزوتنه وه ی گوراندا (یا روو له بزوتنه وه ی گوران)، به تایبه تی له بریاره یه کلاکه ره کانی بزوتنه وه که دا.

به ریزان نما و چیا پنیان وابوو هه له یه ئه وان وهک بلوکیکی تایبه ت له دیالوگه که دا ببیرین، به لکو ئه وان به شیکی جیانه کراوه ن له گوران. به لام تیگه ی شتنی ئه وان له م رووه وه چی و چوون ده بیت با بی، به لام به پیی ئه و زانیاریانه ی من هه مه رول و کاریگه ری ئه وان له سه ر بریاری گوران حاشاهه لنه گره. ئه مه له کاتیکدایه که ئه وان به ره می هیچ پییگه و به رپرسیاریتی ره سمیان له ناو دام و ده زگاکانی گوراندا نییه: ئه مه ئیشکالیه تیکی حاشاهه لنه گره، نهک هه ر له دیدی "نارازییه کانی" ده ره وه ی گوران به لکو ته نانه ت بو نارازییه کانی ناو خوودی بزوتنه وه که ش!

که واته ناکری ئه و راستیه به نادیده بگرین که ئه مه نهک هه ر ئیشکالیه ته به لکو گریکویرییه که که پیویسته به زووترین بکریته وه و چاره سه ر بکری، نهک هه ر له پیناو

سهرپنخستنی دایه‌لوگ له نیوان گۆران و دهره‌وه‌ی خۆی، به‌لکو بۆ پاراستنی توکمه‌یی ناوخۆیی خودی خۆشی، ئەو خوده‌ی که له چاو ۲۰۰۹ یه‌کجار بچووک بۆته‌وه. من به‌ش به‌حالی خۆم، له مه‌ر کیشه په‌یوه‌ندیداره‌کان به‌نما و چیاوه (به‌تایه‌به‌تی مولک و به‌رژه‌وه‌ندییه جیماوه‌کانی دوا‌ی ره‌وانشاد نه‌وشیروان مسته‌فا)، به‌رده‌وام دوو پینشنیاری ئاشکرا و راشکاوم هه‌بووه: یه‌که‌میان ئەوه بووه که مولک و جیماوه مادیه‌کانی دوا‌ی کۆچکردنی نه‌وشیروان مسته‌فا به‌پیی یاسا بکری‌ن به‌وه‌قف. . . وه‌ دووه‌میان ئەوه بووه که، بی‌سی و دوو، رایبگه‌یینن که ئەوان وه‌ک هه‌ر گۆران‌خوازی‌ک ئاماده‌ن پله‌کانی ری‌کخستن له‌ ناو گۆران به‌شیوه‌یه‌کی دیمۆکراتییانه و پله‌به‌ندی ری‌کخراوه‌یی بپرن بۆ پی‌نگه‌کانی سه‌ره‌وه‌ی به‌رپرسیاریتی له‌ ناو بزووتنه‌وه‌که‌دا، هه‌ر له‌ ئەندامی ساده‌ی بزووتنه‌وه‌که‌ تا ده‌گات به‌ بالاترین پله‌ی ری‌کخراوه‌یی: تا ئەو کاته‌ش نه‌ له‌ دوور و نه‌ له‌ نزیک - نه‌ راسته‌وخۆ و نه‌ ناراسته‌وخۆ، هیچ رۆلیکیان له‌ بریاره‌کانی گۆراندا نه‌بیت.

من و که‌سانیکی نیه‌ت پاک هه‌ر چی بکه‌ین بۆ ره‌واندنه‌وه‌ی گومانه‌کان له‌وه‌ی واریسانی ره‌وانشاد نه‌وشیروان مسته‌فا له‌ "مه‌ته‌خی یا ده‌رگای" دواوه‌ی بزووتنه‌وه‌که‌وه‌ رۆلی کاریگه‌ر ده‌بینن له‌ بریار و بژارده‌ سیاسییه‌کانی بزووتنه‌وه‌ی گۆراندا، ناتوانین ئەو هه‌موو خه‌لکه‌ نارازییه‌ بینینه‌ سه‌ر ئەو باوه‌رپه‌ی که‌ نه‌خه‌یر حاله‌ته‌که‌ وا نییه: له‌م باره‌یه‌وه‌ خودی بزاقی گۆران و واریسانی نه‌وشیروان مسته‌فا ده‌یان توانی، وه‌ ماوه‌یه‌کی دوور و درێژی سی‌ساله‌ییان (واته‌ له‌ (۲۰۱۷)ه‌وه‌) له‌به‌ر ده‌ست بوو بۆ ئەوه‌ی ئەمه‌ بۆ خه‌لک بسه‌لمینن، که‌ نه‌خه‌یر (نما و چیا) هیچ رۆل و کاریگه‌رییان له‌سه‌ر بریار و بژارده‌کانی بزووتنه‌وه‌ی گۆران نییه، نه‌ ئاشکرا و نه‌ له‌ پشت په‌رده! زیانه‌کانی ئەم نارپوونیه‌ تا ئیستا زۆر بوونه‌ بۆ بزووتنه‌وه‌که‌، به‌لام له‌ حاله‌تی چاره‌سه‌رنه‌کردنی (هه‌ر له‌ ئیستادا و به‌بی‌دواکه‌وتن) ئەوا زیانه‌کانی له‌وه‌ زۆر زیتر ده‌بن له‌وه‌ی تا ئیستا دیومانه. له‌ ئیستادا کات هه‌رگیز له‌ خزمه‌تی به‌ره‌ی هه‌ره‌ فراوانی به‌ره‌ی گۆران‌خوازی و چاکسازیخوازییدا نییه. ئەم ده‌ره‌نجامه‌ به‌ تاییه‌تی بۆ خودی بزووتنه‌وه‌ی گۆرانیش راسته، ته‌نانه‌ت ده‌کرێ زۆر راستتریش بی. هیچ جارێک ئەو به‌ره‌یه‌ و بزووتنه‌وه‌که‌ به‌ قه‌ده‌ر ئیستا له‌ خالی بنه‌ستی پشتشکین نزیک نه‌بۆته‌وه‌، چرکه‌ساتیکی یه‌کلاکه‌ره‌وه‌یه!

***

دوا‌جار به‌ش به‌حالی خۆم، ئەوه‌ی توانیم له‌ رووی بیروکه‌ و کردارییه‌وه‌ بۆ سه‌ره‌پنخستنی دایه‌لوگه‌که‌ پیشکه‌شم کرد، به‌لام لی‌ره‌وه‌ به‌ راشکاوی رایده‌گه‌یه‌نم که‌ من له‌ ئەم‌رۆ به‌ دواوه‌

به شیک نیم له هیچ "هولیکى ناوه‌ندگیری"، تهنه له حاله‌تیکدا نه‌بیت: لایه‌نه په‌یوه‌ندیداره‌کان هه‌نگاوی گرنگ و کرداریی له بونیادنانی متمانه به‌اویژن، که به‌شی ئه‌وه بکات جاریکی دیکه بېم به به‌شیک له هه‌وله‌کان: ئه‌وه بونیادی متمانه‌یه‌ش لایه‌نه په‌یوه‌ندیداره‌کان ده‌توانن راسته‌وخۆ فه‌راهه‌می بیکه‌ن، ئاخ‌ر ئه‌وان هاو‌پیی دو‌ینیی یه‌کترن!

له لایه‌کی دیکه‌وه، پرۆژه‌که‌ی به‌نده و ناوه‌رۆکی ئه‌و راگه‌یاندراره‌ی، که له ئاراسته‌ی ته‌کاندان به پرۆژه‌که له ۲۰۲۰/۱۱/۱۵ بلا‌وکراوه‌ته‌وه، له‌مه‌ودوا له ده‌ره‌وه‌ی رۆلی کارای به‌نده، له خزمه‌ت خیرخوازاندایه، گه‌ر بیانه‌وی بیکه‌ن به بنه‌ما بۆ به‌رده‌وامیدان به هه‌وله‌کان.

ئێستاش ئه‌و باوه‌رهم (که به‌دوور و درێژی له راگه‌یاندراره‌ی ۲۰۲۰/۱۱/۱۵ هاتوه) نه‌گۆراوه، به‌وه‌ی که هه‌رنه‌بی ۵۰۰ سالی میژووی کورد، میژووی زام و برینه‌کانه که جار دوا جار ئه‌م زامانه له جه‌سته‌ی ماند و شه‌که‌تی کورددا که‌وتونه‌ته‌وه: ئیمه لیره‌دا باسی ئه‌و زامانه ناکه‌ین که داگیرکاران لێی به‌رپرسن، به‌لکو ئه‌و "زامه ناوخوییه - خو‌کردانه" ده‌که‌ین که خودی خو‌مان وه‌ک کورد لێی به‌رپرسین. . . هه‌نگاوه‌که‌مان بۆ فه‌راهه‌مکردنی دایه‌لوگ هه‌ولیک بوو بۆ سارپێژکردنی به‌شیک له زامه‌کان. به داخه‌وه ده‌یلیم ئه‌و ده‌ره‌نجامه‌ی پێی گه‌یشتم له دوا‌ی کاروانی ئه‌م هه‌وله، ئه‌وه‌یه که، به داخه‌وه، کورد تا ئێستاش زۆر "کارامه‌تره" له خسته‌وه‌ی زام دوا‌ی زام له جه‌سته‌ی شه‌که‌تی خویدا، تا چاره‌سه‌رکردنی زامه‌کان! ئه‌م حاله‌ته ده‌بی هه‌مووان په‌یوه‌ندیدار بکات، هه‌ر له ئه‌کادیمی و ره‌وشه‌نبیر و سیاسیه "بی‌غه‌لل و غه‌شه‌کان"، که به داخه‌وه ئه‌م جو‌ره له سیاسی له ئه‌م‌رۆی پانتایی کوردستاندا ده‌کرێ که‌مینه‌یه‌کی زۆر که‌م بن. . . هتد.

له کو‌تاییدا پر به‌دل سوپاسی هه‌موو ئه‌و به‌رێزانه ده‌که‌م که به گه‌رمی به‌ده‌م ئه‌م پرۆژه‌یه‌وه هاتن، به تابه‌تی ژماره‌یه‌ک له‌و به‌رێزانه‌ی به‌دلسۆزییه‌وه هه‌ر چیان له ده‌ست هات کردیان بۆ پشتگیری له رۆح و ئاراسته‌ی سه‌رخستنی پرۆژه‌که.

بورهان أ. یاسین

۲۰۲۱/۱/۲۰